

Kan CSRD bli en konkurransefordel for europeiske selskaper?

Med EUs nye Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) og andre reguleringer står europeiske selskaper overfor omfattende krav om bærekraftsrapportering. Blir dette en konkurranseulempa for europeiske selskaper i et globalt marked uten like streng lovgivning? Eller kan CSRD over tid gjøres til en konkurransefordel som fremmer både bærekraftige innovasjoner og Europas økonomiske vekst?

Lars Jacob Tynes Pedersen
Professor
Institutt for regnskap, revisjon
og rettsvitenskap, Norges
Handelshøyskole (NHH)

Sveinung Jørgensen
Førsteamanuensis
Institutt for regnskap, revisjon
og rettsvitenskap, Norges
Handelshøyskole (NHH)

Å drive business i CSRDens tid

Det var nok enklere å drive forretning før alle de nye reguleringene rundt sosial og miljømessig påvirkning, som for eksempel åpenhetsloven og CSRD. I en tid med geopolitisk uro og en generell bekymring rundt den europeiske økonomiens fremtid er det verdt å spørre seg om disse reguleringene vil bli en konkurranseulempa for europeisk næringsliv.

Mange hevder at det legges for mange krav på næringslivet, og at dette kun vil føre til økte kostnader, og at unødvendig måling og rapportering vil ta bort oppmerksomheten fra forretningsmessige kjerneprosesser. Samtidig hevder flere bærekraftsfolk at alt arbeidet med rapporteringen går på bekostning av å jobbe med de faktiske bærekraftsforbedringene og innovasjonene som dypest sett er målet for alle disse nye kravene. For det er ikke gitt at det løser bærekraftsproblemene å sette allerede knappe ressurser til å arbeide med å måle, rapportere på og attestere bærekraftsarbeid.

Spørsmålet blir dermed om det finnes en fremtid hvor CSRD og andre reguleringer både kan fremme økonomisk vekst og hjelpe bedriftene til å lykkes med bærekraftsinnovasjon? Og hva må i så fall være sant for å lykkes med det?

Økte kostnader – en kortsiktig konkurranseulempa?

Man skal ikke snakke med mange bærekraftsdirektører, eller for den del økonomidirektører, i norsk næringsliv før man kjenner på CSRD-pulsen. På kryss og tvers av bransjer ansettes folk med bærekraftskompetanse, mens det gjennomføres doble vesentlighetsanalyser og diskuteres ulike måleindikatorer for de vesentligste bærekraftshensynene virksomhetene står overfor.

Utviklingen i retning av doble vesentlighetsanalyser innebærer at selskaper må analysere sin påvirkning på en langt mer omfattende måte enn tidligere, med vurderinger av både interne og eksterne data – fra karbonutslipp til arbeidsforhold. Kostnaden for dette er

naturligvis betydelig, og for å oppfylle de strenge kravene, investerer selskapene i verktøy for datainnsamling og -analyse, de oppgraderer IT-systemer og henter i mange tilfeller også inn konsulenter med spisskompetanse på bærekraftsrapportering. For ikke å snakke om hvor mange som sendes på Akademiet for bærekraftsrapportering og handelshøyskoler for å øke kompetansen innenfor de mange kravene CSRD og andre regulatoriske utviklingstrekk stiller.

Samlet sett kan en slik omrigg koste alt fra hundretusener av kroner for små bedrifter, til millioner av kroner årlig for store konserner som har mer kompleks virksomhet. Små og mellomstore bedrifter rammes kanskje spesielt hardt, ettersom de ofte ikke har de samme ressursene som større selskaper til å håndtere slike krav. Og selv om mange av SMBene ikke er direkte rammet av reguleringene, stilles det i økende grad indirekte krav fra større bedrifter som SMBer er leverandører til, og dermed drysser kravene nedover næringslivet kanskje raskere enn noen

hadde ventet. I tillegg kommer kostnadene knyttet til ekstern verifisering av bærekraftsdata, som også kan være betydelige.

Det kan være lett å se seg blind på de økonomiske kostnadene knyttet til å tilpasse seg CSRD, åpenhetsloven og andre regulatoriske krav. Men en bekymring blant mange i næringslivet generelt og på bærekraftsfeltet spesielt, er om dette også fører til betydelige alternativkostnader. Survey-undersøkelser blant ledere i næringslivet gjennomført av Sustainability Hub har for eksempel vist at lederne opplever at compliance-oppgaver knyttet til bærekraft tar ressurser fra forretningsutviklingsoppgaver knyttet til bærekraft.

Spørsmålet da er om disse kostnadene kan redusere europeiske selskapers evne til å fokusere på innovasjon og vekst –

ressurser som konkurrenter som ikke rammes av CSRD, kan utnytte friere. I en tid hvor den europeiske økonomiens fremtid diskuteres friskt, spør man seg følgelig om denne asymmetrien som reguleringskrav skaper, på kort sikt kan gjøre europeiske selskaper mindre konkurransedyktige.

Fra konkurranseulempe til konkurransefordel?

Selv om CSRD, åpenhetsloven og andre reguleringer kan føles som en tung byrde for mange selskaper i Europa, er det også rom for å se på dette som en katalysator for nye forretningsmodeller, innovasjon og markedsmuligheter.

Ett av spørsmålene som har blitt studert i forskningslitteraturen på såkalte “real effects of accounting”, dvs. hvordan rapporteringspraksiser påvirker de

faktiske beslutningene til bedriftene, er om rapporteringskrav kan føre til innovasjon og forbedringer hos bedriftene. Dette spørsmålet er svært relevant med tanke på de nye kravene til bærekraftsrapportering, for selv om bedriftene kjenner på ressursutfordringene vi har nevnt ovenfor, er spørsmålet om dreiningen i retning av compliance-fokus midlertidig. Kanskje vil de faktiske effektene av CSRD og andre reguleringer på sosiale og miljømessige prestasjoner vise seg over tid.

For det ligger jo i sakens natur at når bedrifter i økende grad forventes å være gjennomsliktige på utslippstall, arbeidsforhold i leverandørkjeder og ressursforbruk, så blir de tvunget til å analysere og forstå disse aspektene på et dypere nivå. Og bedriftene ønsker jo ikke å rapportere de samme nedslående resultatene hvert år. Selve gjennomsliktigheten gir insentiver til å forbedre

seg på vesentlige bærekraftsforhold som interessenter følger med på.

Forskning støtter faktisk ideen om at reguleringer som krever omfattende rapportering, kan være en katalysator for innovasjon og forbedring. Ifølge den såkalte Porter-hypotesen, for eksempel, kan miljøreguleringer stimulere til innovasjoner som ikke bare oppfyller kravene, men som også kan redusere kostnader, og gi konkurransefortrinn. Studier har vist at bedrifter som må tilpasse seg strenge miljøkrav, ofte finner nye og mer effektive måter å bruke ressurser på, utvikler teknologier som reduserer utslipp, eller endrer prosesser for å bedre arbeidsforhold.

Et godt eksempel er selskaper innen energi og kjemisk industri som har utviklet nye produksjonsprosesser og teknologier for å imøtekomme strenge miljøkrav. I tillegg viser forskningen på “real effects of accounting” at økt gjennomsiktighet rundt bærekraft kan føre til bedre interne vurderinger og strategiske beslutninger som styrker hele bærekraftsarbeidet. For mange selskaper har krav om åpenhet rundt ESG-faktorer (miljø, sosiale og styringsmessige forhold) ført til en nødvendig gjennomgang av leverandørkjeder, karbonregnskap og ressursbruk, noe som igjen kan lede til forbedringer og konkurransefordeler.

Videre har omfattende krav til rapportering gitt rom for økt digitalisering og

effektivisering. Bedrifter som håndterer store datamengder relatert til bærekraftsrapportering, investerer i økende grad i nye systemer for datainnsamling, -analyse (og etter hvert også kunstig intelligens). Dette kan effektivisere flere deler av virksomheten. Det viser seg at etterlevelse av regulatoriske krav ikke nødvendigvis er en økonomisk belastning – i mange tilfeller gir det grunnlag for innovasjon og langsiktig vekst, samtidig som bedriftene styrker sin posisjon i et marked der bærekraft blir stadig viktigere.

Compliance som innovasjonskatalysator

Et viktig spørsmål som vil være avgjørende for hvorvidt CSRD og lignende reguleringer vil lede til konkurranseulempen eller konkurransefordeler, er hvor betydelige konsekvensene av ikke bærekraftig drift vil bli for bedriftene i årene som kommer. Og derom strides de lærde. For eksempel har finansinstitusjonene raslet med taksonomisablene lenge, men det er foreløpig uklart hvor langt de vil gå i å straffe aktørene som har for stor andel ikke bærekraftig virksomhet. På samme måten ser vi at mange land, og kanskje Frankrike fremst blant de europeiske landene, begynner å introdusere reguleringer som påkriver reparerbarhet (i tråd med Right to Repair-direktivet) og forbyr mange typer produkter og tjenester (for eksempel kortere flyreiser innenriks). Det er grunn til å tenke at slike inngrepener i all

hovedsak vil være til fordel for bedrifter som proaktivt har forbedret seg på sosial og miljømessig bærekraft, i den forstand at de vil være bedre rustet til å tilpasse seg bærekraftskrav i markedene de opererer i.

Samlet sett kan dette derimot bety at CSRD og lignende reguleringer over tid trimmer bedriftene til å gjennomføre relevante bærekraftsforbedringer som på ulike måter blir påkrevd via andre reguleringer og lovkrav, eller blir belønnet i finansmarkedene eller andre steder. Men den som lever, får se. For vi befinner oss nå midt i den krevende overgangen hvor bedrifter – både store, små og mellomstore – strever for å rigge seg for et nytt målings- og rapporteringsregime. Det kommer til å være krevende en stund, og det kommer til å koste, på alle de måtene vi har vært innom ovenfor.

Men rapporteringsoptimister som oss velger å tro inntil det motsatte er bevist, at dette kommer til å materialisere seg i faktiske bærekraftsforbedringer og faktisk bærekraftsinnovasjon. Det gjør vondt å endre eksisterende forretningsmodeller, det er risikabelt å endre kurs, og det koster å erstatte ikke bærekraftige praksiser med mer bærekraftige praksiser. Men om designerne bak EUs grønne giv generelt og CSRD spesielt, har rett, gir dette en dytt til å virkeliggjøre *real effects* av bærekraftsrapporteringen: et mer bærekraftig, ressursmart og fremtids-tilpasset næringsliv.